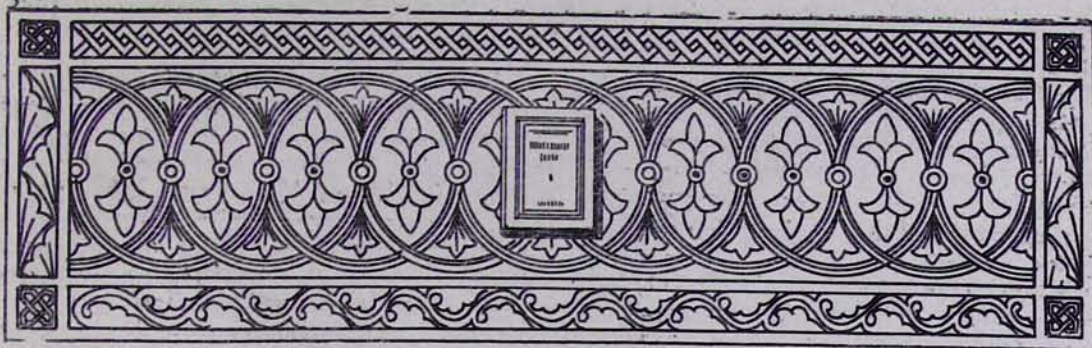

Պ Ա Տ Մ Ա - Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Ա. ՏԵՐ-ՂԵՎՈՆԴՅԱՆ

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ ՆՈՐԱՀԱՅՏ ԱՐԱԲԵՐԵՆ ՀԱՄԱՌՈՏՈՒՄԸ

գանձագեղոսի արաբական խմբագրության մի օրինակն առաջին անգամ հայտնաբերվեց Ն. Մառի կողմից Եգիպտոսում, Սինայի անապատի Ս. Կատարինե վանքում, և հրատարակվեց 1905 թվականին արաբերեն բնագրով, թարգմանությամբ և ուսումնասիրությամբ՝ Արաբերեն Ագաթանգեղոսի գյուտի առթիվ Մառը ընդհանուր քննարկման ենթարկեց Ագաթանգեղոսի գանազան խմբագրությունների հարցը, և հանգեց այն եզրակացության, որ հնագույն խմբագրությունը կորած է, իսկ երկրորդ հայերեն խմբագրությունը կատարվել է Տայթի քաղկեդոնիկ հայերի շրջանակում և թարգմանվել է հունարեն, որից և կատարվել է այս արաբերեն թարգմանությունը։ Մեզ հասած հայերեն խմբագրությունը նա համարում է ազգային շրջանակներում հորինված և ավելի ուշ շրջանի՝ Ը դարի շարադրանք։ Այս կարծիքը հետագայում քննադատվեց Ս. Մալխասյանի կողմից և ցույց տրվեց, որ հայերեն Ագաթանգեղոսի մեզ հասած խմբագրությունը ոչ թե Ը, այլ Ե դարից է։

1 Ն. Մառ, «Մկրտություն հայոց, վրաց, արխաղաց և ալանաց ի Սրբոյն Գրիգորէ», Պետերբուրգ, 1905.— Կա արաբերեն բնագրի հայերեն թարգմանությունը, Վաղարշապատ, 1911:

2 Ս. Մալխասյան, «Հայերեն և արաբերեն Ագաթանգեղոսները», «Էջմիածին», 1946, № 11—12:—Տե՛ս 2. Անապեմ, «Հայկական մատենագիտություն», Երևան, 1959, Ա, էջ 183—184.:

Վերջին երկու տասնամյակների ընթացքում Ագաթանգեղոսի հունարեն թարգմանության և դրանից կատարված թարգմանությունների (արաբերեն, վրացերեն և այլն) հարցի շուրջը շահեկան ուսումնասիրություններ հրատարակեց հայագետ պրոֆ. Ժ. Գառիթը (Բելգիա)։ Հունարեն Ագաթանգեղոսը մինչև այժմ հրատարակվել է երեք օրինակներով՝ Լավրենտյան (Ֆլորենցիայի), Մետաֆրաստյան (Վատիկանի) և վերջապես Մադրիտյան, որի հրատարակիչը հենց ինքը՝ Ժ. Գառիթն է։ Վերջինս կարծում է, որ այս բնագիրը հայերենից է թարգմանվել և հիմք է ծառայել արաբական թարգմանությանը։ Սույն բնագրի հրատարակումից մի քանի տարի հետո Գառիթը Եգիպտոսի նույն Ս. Կատարինեի վանքում գտնում է Ագաթանգեղոսի ևս մի արաբական թարգմանություն, որը մտնում է 1328—1329 թվականներին գրված մի արաբերեն ձեռագրի մեջ։ Սա պարունակում է մի քանի սրբերի վարքեր, որոնք մտնում են արաբական քրիստոնյա «Հայսմավուրք»-ի մեջ։ Այս ձեռագրի 134—213 էջերը զբաղեցնում է Ագաթանգեղոսի «Պատմություն»-ը հետևյալ վերնագրով.

«Նկարագրություն մեր Սուրբ Հոր Գրիգորիոսի Մեծ Հայք երկրի եպիսկոպոսի, Անակ պարսկի որդու, Հայոց արքա Խոսրովի ազգականի, և Գայանեի, Հռիփսիմի ու Նրանց ընկերուհի միանձնուհիների՝ Մեծ Հայքում նահատակության»։ Հստ Գառիթի, օա արաբական մի նոր տարբերակ է, որն անկախ է Մառի կողմից հրատարակված արաբերեն

Ազաթանգեղոսից և անկասկած թարգմանված է հունարենից: Արաբական այս նոր Ազաթանգեղոսը պարունակում է Ազաթանգեղոսի «Պատմության» ամբողջ հիմնական բովանդակությունը և դեռ անտիպ վիճակում է:

Շարունակելով իր որոնումները արաբական «Հայսմաւոյրք»-ի մեջ, Գառիթը ուսումնասիրում է Կահիրեի Ղպտինների թանգարանում գտնված ԺԴ դարի մի արաբական ձեռագրում գտնվող «Սուրբ Գրիգորիոսի» վարքը³, այն համեմատում է Ազաթանգեղոսի այլևայլ բնագրերի հետ և գալիս է այն եզրակացության, որ այս վարքը անկախ է բոլոր մեզ ծանոթ արաբական տարբերակներից (թե՛ Մառի, թե՛ հենց իր կողմից հայտնաբերված) և որ սա հունարեն Ազաթանգեղոսի մի ամփոփումն է: Գառիթը կարծում է, որ այս ամփոփումը կատարված է ոչ թե ուղղակի հունարենից, այլ կարող էր նախապես խմբագրված լինել ղպտիններն և միայն հետո թարգմանվել արաբերեն: Այս ամփոփ վարքի խմբագիրը, գլխավոր ուղղորդությունը նվիրելով հենց Ս. Գրիգոր Լուսավորչին, շատ անգամ նրա հետ է կապում դեպքերը: Այստեղ Տրդատի խողացման պատճառը ոչ թե Հռիփսիմյան կույսերի նահատակությունն է, այլ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի խոր վիրապում բանտարկվելը և կամ Նիկիայի ժողովին գնում է ոչ թե Արիստակեսը, այլ հենց ինքը՝ Ս. Գրիգորը և, ընդհանրապես, կրոնականն ու եկեղեցականը տիրապետում են ի հաշիվ պատմական տվյալների: Գառիթը հրատարակել է այս վարքի արաբերեն բնագիրը հանդերձ լատիներեն թարգմանությամբ: Ստորև տալիս ենք նրա հայերեն թարգմանությունը:

Մարտիրոսություն պատվական, սուրբ, կատարյալ և բարեպաշտ հոր անբաժանելի⁴ Գրիգորիոսի⁵ հայոց պատվարժան պատրիարքի, որը կատարեց սուրբ պայքարը և ստացավ վկայության պսակը Քրիստոս ամսի տասնհինգին⁶: Թող նրա սուրբ օրհնությունը մեզ հետ լինի մինչև վերջին շունչը: Ամեն:

1 Տրդատ՝ անհավատ թագավորի օրոք կար մի բարի, սրբակրոն և աստվածավախ մարդ, Գրիգորիոս անվամբ, որը բարիքներ էր գործում, ծոմ էր պահում և աղոթում առ Աստված գիշեր և ցերեկ: 2 Եվ երբ Սրբուհի

Հռիփսիմեն⁸ և նրան ընկերակցող կույսերը նահատակվեցին այս անհավատ թագավորի ձեռքով, սա հրամայեց գցել նրանց դիակները քաղաքի բլուրների վրա, որպեսզի շները լափեն նրանց: Եվ եկավ Սուրբ Գրիգորիոսը, որպեսզի պատանդով փաթաթի նրանց և հոգ տանի: 3 Սակայն արքան այս բանը թույլ չտվեց նրան, այլ հրամայեց բանտարկել նրան մի շոր ցուրտ գրի մեջ Արտաշատ⁹ քաղաքում և ոչ կերակրել նրան ոչ էլ ջուր տալ: 4 Եվ այս բանը արեցին ու նետեցին նրան գրի մեջ և այնտեղ նա մնաց տասնհինգ տարի: 5 Իսկ Տեքը շմոռացավ նրան և իմաց տվեց մի այլի սուրբ կնոջ, որն ամեն օր հաց էր բերում նրան:

6 Այլ Աստված իր բարկությունն իջեցրեց այս անհավատ թագավորի վրա և հրաման տվեց սատանային, իսկ սա խլեց նրան թագավորական աթոռի վրայից և դուրս գցեց դեպի անապատը, զազանների մեջ և շատ տանջում էր նրան: 7 Մի գիշեր, երբ նրա քույրը¹⁰ քնած էր, տեսնում է մի պարթևահասակ և հույժ պնդակազմ մարդու, որը կրում էր արքայական հագուստներ և ձեռքին ունեւոր ոսկե մական: 8 Խոսեց նրան և ասաց՝ Ով թագուհի, եթե [մարդ] չուղարկեք և Արտաշատի գրից դուրս չբերեք Գրիգորիոսին, ձեզ ոչ մի փրկություն չի լինի և եղբայրդ երեք չի բուժվի: 9 Երբ եղավ առավոտ, նա կրկնեց այս խոսքերը նախարարներին և թագավորության ղեկավարներին, իսկ նրանք ասացին՝ Դա երազային ցնորք է, որովհետև նա, որին հիշեցիր, արդեն տասներհինգ տարի է, որ գրի մեջ է նետված և մենք կարծում ենք, որ այժմ նրա մարմնից ոչ մի ոսկոր մնացած չի լինի: 10 Եվ երբ հասավ հաջորդ գիշերը, երևեցավ նրան տեսիլքը ըստ սովորականին և ապա երրորդ անգամ և նա նույն խոսքերը նորից ասում էր նրան: 11 Կրկնեց նրանց (իմա՝ նախարարներին) այս խոսքերը և նրանք անմիջապես բազմաթիվ զորք ուղարկեցին այնտեղ, որպեսզի բերեն Սուրբ Գրիգորիոսին: . . . 11, 12 Երբ այնտեղ հասավ, նրան տարան գրի մոտ և կախ տվեցին պարաններն ու գոռացին ասելով՝ Ով սուրբն Աստուծո Գրիգորիոս, դու կենդանի ես, Տիրոջը՝ քո Աստուծո սիրույն բարձրացիր մեզ մոտ, որպեսզի փրկես մեզ մեր մեղքերից: 13 Եվ նա, երբ լսեց նրանց հավատը, բռնեց պարանը և վերև

3 Ժ. Գառիթ, «Հայոց Ս. Գրիգորի մի արաբերեն վարք», Մյուլհեն, Կն, 1952:

4 Անբա նշանակում է հայր (եկեղեցական իմաստով):

5 Բնագրում Աղղիղորիոս:

6 Այսինքն՝ դեկտեմբերի 11-ին:

7 Բնագրում՝ Թիրգադ:

8 Բնագրում՝ Արիստիմա:

9 Բնագրում՝ Արտաքսատ (հունական ձևով):

10 Տրդատի քույրը:

11 Այստեղ պակասում է Օտա նախարարի մասին հիշատակումը: Հաջորդ նախադասության մեջ խոսքը հենց նրան է վերաբերում:

բարձրացավ՝ նայեցին նրա մարմնին, որը սևացել էր տարիների շատությունից։ Բերեցին նրան, շորեր հագցրին նրան մեծ ուրախությամբ և դուրս եկան Արտաշատ քաղաքի հողերից ու եկան հասան թագավորի քաղաքը։

14 Քաղաքի ժողովուրդը շատ ուրախացավ նրա գալուստով և վազեցին նրան դիմավորելու։ 15 Իսկ ստատանան դեռ շարունակում էր քարշ տալ թագավորին ուր որ կամենար, մինչև որ նրան բերեց այնտեղ, որտեղ էր Սուրբ Գրիգորիոսը։ Նա խիստ տանջում էր նրան, որը մերկ էր և վրան չկար ոչ մի հագուստ։ 16 Թագավորության մեծամեծները և տնօրինողները խնդրում էին Սրբին, որ բուժի նրան։ 17 Իսկ Սուրբն Գրիգորիոսը մեղքացավ նրան և աղոթեց այսպես ասելով՝ Ո՛վ Տեր Աստված, արարիչ երկնի և երկրի, տնասանելի և անտեսանելի բաների, օգնիր ինձ ու փրկիր և փափկացրու այս մարդկանց սրտերը, որպեսզի ճանաչեն քեզ։ 18 Երբ այս ասաց, հարցրեց, թե ո՞րտեղ են նահատակների դիակները և իմացավ ու գնաց նրանց մոտ և օրհնություն ստացավ նրանցից, պատանք արեց նրանց արժեքավոր թագավորական շորերով և դրեց մի մաքուր տեղում, մինչև որ Աստված կկամենար այցելել նրանց։ 19 Եվ երբ եղավ առավոտ, եկան նրա մոտ թագավորության մեծամեծները և խնդրեցին, որ բուժի թագավորին և ասում էին նրան՝ Բուժիր մեզ մեր ախտերից քո Աստուծով։ 20 Ասաց նրանց Սուրբ Գրիգորիոսը՝ Իրոք նա է իմ Աստվածը, նա է տվիչը բարիքների, որի համար չկա ժամանակ, նա անսահման է, անփոփոխ, միակն ու եզակին, որն իր գոյության շնորհիվ փրկեց մեզ և իր գթությունը տարածեց մեզ վրա, որովհետև ով որ կսիրի նրան, նա նրան կառաջնորդի։ Նա է, որ սրանից առաջ էլ կոչ արեց ձեզ որդիներ լինել, նա կբախտավորեցնի ձեզ իր հավիտենական թագավորությամբ և ձեր սրտերը կուրախացնի իր մշտական շնորհներով, եթե հետևեք նրա հրամաններին և պահպանեք նրա պատվիրանները։ 21 Եվ երանելին Գրիգորիոսը այդ օրը ամբողջովին անց կացրեց քարոզելով Աստուծո խոսքը։ 22 Նա անհամար նշաններ ու հրաշքներ ցույց տվեց. բերում էին նրա մոտ հիվանդներին անկողինների վրա, իսկ նա բուժում էր, և մաքրեց շատերի բորոտությունը և լուսավորեց կույրերի աչքերը։ 23 Եվ նա սովորեցրեց նրանց Աստուծո ճանապարհը դեպի կատարելություն, իսկ մարդիկ ամեն տեղերից նրան էին դիմում, որպեսզի լսեն նրա խոսքը։ 24 Այս բոլորից հետո եկավ նրա մոտ թագավորը վայրի խոզի կերպարանքով ու զարհուրելի Կրետյթով։

25 Ասում է նրանց՝ Լսեցեք, որ պատմեմ ձեզ, ո՛վ եղբայրներ, իմ տեսած զարմանալի տեսիլքը։ 26 Օրերից մեկում, երբ ես իմ մտքերի մեջ խոկում էի, թե ի՞նչ կլինի ինձ հետ և թե ի՞նչ վիճակի կմատնի Աստված իր սրբին, այս ընթացքում հանկարծ ինձ մի ձայն հասավ, նման ահեղ ամպրոպի և խռովահույզ ալիքների ձայնին։ 27 Եվ ահա հանկարծ երկինքը բացվեց և այնտեղ երևաց մի արտասովոր մարդ և խոսեց ինձ ասելով՝ Ո՛վ Գրիգորիոս, ո՛վ Գրիգորիոս։ 28 Ասացի. Ահա այստեղ եմ, Տեր իմ։ Եվ երբ զննեցի և տեսա նրա կերպարանքը, խիստ զարհուրեցի և ծունկի եկա նրա առաջ։ 29 Նա բարձրացրեց ինձ և ասաց՝ Ո՛վ Գրիգորիոս, նայիր որ տեսնես Աստուծո ուժն ու փառքը։ 30 Եվ լավ նայեցի ու տեսա, որ բացվել է մի ծածկույթ և նրա միջից դուրս են գալիս հսկայական ջրեր հովտի նման, և բարձրացել էին հսկայական լեռների և ամհհի բարձունքների պես և տարածվել շատ կողմերով։ 31 Ապա տեսա երկնքից երկիր իջնող մի լույս և բազմաթիվ զինվորներ անհամար, շատ ուժեղ մարդիկ, որոնցից ամեն մեկն ուներ երկու շատ երկար թևեր, իսկ նրանց ազնիվ տեսքը չեմ կարող խոսքերով նկարագրել։ 32 Նրանց մեջ էր մի երկար մարդ՝ ձեռքին ոսկե մական և ինքն էլ շատ փառավոր, իսկ մյուսները ամենը հետևում էին նրան, և գոռացին շատ բարձր ձայնով, մինչև որ երկիրը խիստ դողդաց։ 33 Եվ թագավորի պալատում կային բազմաթիվ խաբիսխներ և նրանց վրա փայլուն լուսեղեն խաչեր։ 34 Տեսա Հռիփսիմեի և նրան ընկերակից սուրբ կույսերի տեղը և նրանք նման էին շատ բարձր սյուների, որոնց գլուխները հասնում էին մինչև երկնքի բարձունքները։ 35 Ապա տեսա երեք ոսկե շատ բարձր խաչեր, որոնց վրա բարձրանում էր մի հսկա գմբեթ, որը հույժ բարձր էր։ 36 Ապա տեսա երեսուն և յոթը նահատակ կույսեր, որոնց հազուստները փայլում էին ձյան նման։ 37 Հետո տեսա նրանց մեջտեղում մի հրաշալի բարձր աթոռ։ 38 Եվ լուսեղեն մարդը, որն ինձ էր ընկերակցում, ասաց ինձ՝ Ո՛վ Գրիգորիոս, ի՞նչ ես զարմանում Աստուծո պարգևով [որ տվել է] իր ծառային, այլ մտածիր և իմացիր, թե ինչո՞ւ բացվեց երկնքի դուռը որպես վկայություն, որ Աստուծո գթությունը տարածվում է իր արարածների վրա։ Արդ, պահիր այս ավանդը, որը քեզ տվել է Տեր Հիսուս և կառուցիր այս քաղաքում Աստուծո համար մի տաճար քո տեսած օրինակով և հոգ տար նահատակ Հռիփսիմեի եկեղեցու շինությանը, այնքան, ինչքան որ տեսար նրա շնորհքը Աստուծո առաջ և որպեսզի երկրի ժողովուրդը մեկ լինի Տեր Հիսուսով, Որդովն

62 Սրանից հետո վերադարձավ և մտավ Արտաշատ քաղաքը և նրա բնակիչները, բոլոր մեծամեծները, նախարարները և արքան դուրս եկան նրան դիմավորելու և մեծ փառքով ու պատվով քաղաք մտցրին նրան: 63 Իսկ նա հանձնարարեց նրանց ծոմապահություն և աղոթք և նրանք կատարեցին այն մեծ սիրով: 64 Ապա հավաքեց նրանց և մտցրեց մեծ Կաթողիկե Տաճարը և կատարեց մկրտությունը և թրջեց նրանց սուրբ ջրով և ստացան Սուրբ Հոգու շնորհը և հաղորդեցին սուրբ խորհուրդներով Աստուծո Միածին Որդու մարմնով ու արյամբ, որը նա թափել է աշխարհի մեղքերի համար: 65 Եվ այդ օրը՝ մեծ նշան երևեցավ՝ մի լուսնդնն մեծ և սքանչելի խաչ այն գետի վրա, որի մեջ մկրտվեցին և չվերացավ մինչև օրվա վերջը: 66 Սրանից հետո նստեցին լսելու Աստուծո խոսքերը, որոնք նա խոսել է իր սուրբ մարգարեների և առաքյալների բերանով: Նրանք շատ գոհունակություն զգացին այս բաներից և շատ փառավորեցին զԱստված այն անհամար շնորհների համար, որ պարգևել էր նրանց: 67 Եվ այսպես Սուրբ հայր Գրիգորիոսը ձեռնադրեց քահանաներ, տիրացուներ և եպիսկոպոսներ իր շրջած բոլոր քաղաքների և գյուղերի համար: 68 Նա ամենուրեք շատ հոգ էր տանում եկեղեցիների շինությանը, քրիստոնեության հիմքերի բարձրացմանը և ամրապնդելու հավատացյալների հավատն առ Տերը Քրիստոս, Որդին կենդանի Աստուծո: 69 Եվ նրանցից ոմանք թողեցին աշխարհը, հեռացան մարդկանցից և ապրեցին անապատում, հանձնվելով Աստուծո և խնդրելով հոգու փրկությունը: 70 Իսկ թագավորը շատ էր ծոմ պահում, կատարում էր աստվածահաճո գործեր և ակնկալում Աստուծո բարությունն ու գթությունը, որի օրհնությունը նրա մարմնի վրա էր որպես հիշեցում շայթաքելու համար, այսինքն՝ այն, որ նրա ձեռքի և ոտքի եղունգները խոզի եղունգների նման էին:

71 Եվ եկան նրա մոտ և հայտնեցին, որ Գրիգորիոս պատրիարքն ունի երկու սուրբ որդիներ, որոնք ապրում էին Կապադովկիայում: 72 [Մարդ] ուղարկեց արքան և բերել տվեց նրանց: Եվ երբ եկան, շատ ուրախացավ, որովհետև Աստուծո օրհնությունը նրանց վրա էր: Նրանցից մեկը կոչվում էր Արխիտակես, իսկ մյուսը՝ Հովհաննես¹²: 73 Եվ Սուրբ Գրիգորիոսը այլևս հաճախ չէր այցելում քաղաքը, այլ թափառում էր անապատներում և ամառի վայրերում աստվածահաճո գործեր կատարելով: 74 Իսկ ար-

քան կանչեց նրան և ասաց՝ ինչո՞ւ մենք որը մնացինք, առանց թեզ, ո՞վ հայր Գրիգորիոս: 75 Եվ ասաց նրան Սուրբը՝ Ես ամենայն ժամ ձեզ հետ ներկա եմ հոգով: 76 Ասաց նրան արքան՝ Խնդրում եմ թեզանից, որ քո որդուն Արխտակեսին եպիսկոպոս ձեռնադրես, որպեսզի մեզ հովիվ բարձրալն Աստուծո վախով և երկյուղածությամբ: 77 Իսկ Սուրբ Գրիգորիոսը լսեց արքայի խոսքը և ձեռնադրեց Արխիտակեսին քահանա և ապա եպիսկոպոս Հայոց երկրին: 78 Եվ թողեց նրանց Սուրբ Գրիգորիոսը և զնաց դեպի լեռները, քարանձավներն ու ավանները՝ որպեսզի կատարի այն, ինչ հաճո է բարձրալն Աստուծո, փառք նրան:

79 Այդ օրերին որոշում ընդունեց բարեպաշտ և աստվածավախ Կոստանդին արքան և հավաքեց երեք հարյուր տասնութի սրբազան ժողովը: 80 Իսկ Տրդատ արքան շտապ շարժվեց և իր հետ տանելով Սուրբ Գրիգորիոս պատրիարքին, նրա երկու որդիներին, շատ բազմություն քաղաքից և իր բոլոր բանակներն ու զորքերը, գնաց Կոստանդին արքայի մոտ: 81 Մտան նրա մոտ, ողջունեցին նրան և հայտնեցին այն, ինչ որ կատարվել էր իրենց մոտ, իսկ նա շատ հրճվեց և փառք տվեց Աստուծո: 82 Իսկ այս Սուրբը (իմա՝ Գրիգորիոսը) ուղիղ հավատի համար հավաքված հայրերից մեկն էր: 83 Եվ երբ անցան շատ օրեր, վերադարձան իրենց քաղաքը:

84 Եվ կամեցավ Աստված, փառավորյալ լինի նրա անունը, փոխադրել այս Սուրբ Գրիգորիոսին այս վաղանցուկ աշխարհից, և մի քիչ հիվանդացրեց նրան: 85 Իսկ նա մտավ եկեղեցին, հավաքեց քրիստոնյա ժողովրդին և քարոզեց նրանց հավատարիմ մնալ ուղիղ հավատին և յթեբվի ոչ աջ ոչ էլ ձախ իրենց սովորած պատվիրաններից: 86 Երբ այս ապաց, օրհնեց նրանց, մխիթարեց, ողջույն տվեց և հանձնեց հովիվների մեծ և իսկական Հովվին, հավերժական ուխտի արյամբ Տեր Հիսուս Քրիստոսին՝ կենդանի Աստուծո Որդուն: 87 Եվ թեքեց իր երեսը դեպի Արևելք և խաչակնքեց ինքն իրեն սուրբ խաչի նշանով: Սրանից հետո բացեց բերանը և ավանդեց հոգին Տիրոջ ձեռքը Քիհաբ ամսի տասնհինգին: 88 Կատարվեց նրա սուրբ ձգտումը և ստացավ պսակը, քանզի խոստովանեց և ընդունեց մեր տիրոջ Հիսուսի Քրիստոսի անվան շատ տանջանքներ և ստացավ մի [ուրիշ] պսակ պատրիարքության աստիճանի համար, որովհետև հովվեց խոսուն ոչխարների հոտը և վերադարձրեց նրանց ճշմարտության ճանաչողությանը, և [ևս] մի պսակ՝ Տեր Քրիստոսին ավետելուն հա-

¹² Վրթանես պեաք է լինի Բնագրում՝ Յուհաննաս:

մար: Եվ գնաց ղեպի հավիտենական երանությունը և երանելի դարձավ բոլոր սրբենույթներին և քաղաքի ամբողջ ընդհանուր: 89 Իսկ արքան և քաղաքի ամբողջ ընդհանուրը ցավեցին նրա կորստյան համար և արտասովեցին նրա վրա դառն արտասուքով: քանզի նա բարի հայր էր և գիտակից հովիվ: 90 Եվ շտապեցին ու փաթաթեցին նրա սուրբ մարմինը անբիծ և մաքուր պատանքով, օծեցին թանկարժեք անուշահոտությամբներով, նրա վրա բազմաթիվ աղոթքներ կատարեցին և դրեցին եկեղեցու մեջ մեծ փառքով ու ծաղրահեղ հարգանքով: 91 Եվ Տերը նրանից ցույց տվեց վկայություններ, հրաշքներ, բժշկումներ և ծանր ախտավորների հիվանդության բուժման անհամար ապացույցներ ու կույրերի լուսավորումներ և ընդհանրապես ով որ մերձեցավ նրա սուրբ մարմնին՝ իր բոլոր հիվանդություններից բուժում ստացավ:

92 Իսկ մենք այժմ հայցում ենք Տեր Հիսուս Բրիստոսին, որը մարդացավ անարատ Սուրբ Մարիամից մեր մարդկանց փրկության համար, բարեխոսությամբ այն պատվական պատրիարքին, որպեսզի [նա] ների մեր մեղքերն ու շարագործությունները և ծածկի մեր մեղանշումները և մեզ [արժանի] դարձնի վաստակելու բարի գործեր, նախքան վախճանի մերձենալը և վերջ տա սատանայի հարվածներին և ժամանակավոր պատուհասներին ու մարմնական հիվանդություններին, ներշնչի մեզ թաքուն և հայտնի ընդունելու նրա պատվիրաններն ու հրամանները և գործելու նրա ցանկության և

արգելքների համաձայն, և [որպեսզի] նրա տաճարի դուռը միշտ բաց պահի ձեր դիմաց բոլոր ժամանակներում, ամաչեցնի նրան հալածող թշնամիներին և մեզ արժանի դարձնի ճաշակելու նրա անարատ մարմնին ու ազնիվ արյունը, որով եղավ փրկություն Ադամի ու նրա ցեղին և բարձրացնի մեր նեղոտը, քաղցրացնի մեր բարիքների պտուղները, դաստիարակի մեր մանուկներին, հովանավորի մեր այրիներին, ուժեղացնի մեր ծերերին, առողջություն պարգևի մեր զառամյալներին, մաքրություն՝ մեր աղքատներին և մեզ լսելի դարձնի ձայնը, որ ասում է՝ «Եկայք օրհնեալք ձոր իմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ դարբայութիւնն ի սկզբանէ աշխարհի» (Մատթ. ԻԵ 24), «զոր ակն ոչ ետես և ունկն ոչ լուաւ և ի սիրտ մարդոց ոչ անկաւ» (Կորնթ. Բ 9), բարեխոսությամբ մեր Տիրուհու՝ անարատ Սուրբ Կույս Աստվածածին Մարիամի և բոլոր սրբերի ու նահատակների և նրանց, որոնք գոհացրել են Տեր Աստուծուն իրենց բարի գործերով, Ադամի ցեղից մինչև այժմ և միշտ և դարե դար, ամեն, ամեն:

Վերջաբան

Հիշիր, ո՛վ Տեր, քո մեղավոր, խեղճ և մեղքերի ու հանցանքների ծովի մեջ խեղդված ծառային, որը չի կարողացել հիշել իր անունը մարդկանց մեջ, քո ծառա Գիրգիսին:

Հիշիր նրան, Տե՛ր, հրկնային արքայության մեջ:

